

FUNDACJE RODZINNE

MATERIAŁY PRZYGOTOWANE PRZEZ KANCELARIĘ

OZÓG
TOMCZYKOWSKI

PODATKI FINANSY PRAWO

FIRMY

Autopoprawka do ustawy o filarach rodzinnego majątku

Obecnie procedowana jest nowelizacja ustawy o fundacji rodzinnej. Propozycje zmian dotyczą kwestii podatkowych i mają na celu zarówno liberalizację uchwalonych już przepisów, jak i ich zaostrzenie w pewnych obszarach.

Paweł Tomczykowski

Wojciech Niedzwiedzki

Sejm przyjął zmiany w ustawie o fundacji rodzinnej 9 marca. Ich autorzy chcą, by poprawki weszły w życie w maju wraz z samą ustawą

Modyfikacje zostały ujęte w projekcie ustawy o zmianie ustawy o obligacjach, ustawy o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi i ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji, oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 2992).

Wydaje się, że Ministerstwo Finansów – występując z propozycją legislacyjną – kierowało się tym, aby modyfikacje ustawy o fundacji rodzinnej wprowadzić do niej jeszcze przed jej wejściem w życie, a nie po – bo przecież tak ustawa o fundacji rodzinnej, jak i sama fundacja, powinny być synonimem trwałości, stabilności i bezpieczeństwa. Najpewniej też dlatego w ustawie zapisane zostało trzymiesięczne *vacatio legis* – wystarczająco pojemne, aby zdążyć z wprowadzeniem ewentualnych modyfikacji przed jej wejściem w życie 22 maja 2023 r.

Nie tylko liberalizacja

O co chodzi w nowelizacji? W obszarze „liberalizacji” przepisów dwie najważniejsze sprawy, to – po pierwsze – modyfikacja przepisów o estońskim CIT: fundator i beneficjent fundacji rodzinnej będą mogli już być współnikami w spółkach opodatkowanych tzw. estońskim CIT. Po drugie zaś: obniżenie opodatkowania PIT dla dalszej rodziny fundatora z poziomu 15 proc. na 10 proc. (chodzi tu o tzw. I i II grupę podatkową: zięcia, synową, teściów, jak również zstępnych rodzeństwa, rodzeństwo rodziców, zstępnych i małżonków pasierbów, małżonków rodzeństwa i rodzeństwo małżonków, małżonków rodzeństwa małżonków oraz małżonków innych zstępnych). Dla pozosta-

łych osób (osób trzecich) wciąż obowiązywać będzie stawka 15-proc. stawka PIT.

Pozostałe zmiany mają na celu przeciwdziałanie optymalizacji podatkowej, która mogłaby wypaczać cel i ideę fundacji rodzinnej – a są nimi wielopokoleniowa sukcesja i bezpieczeństwo majątku rodzinnego. Bez wątplenia nie jest tym celem wykorzystywanie fundacji jako narzędzia wyłącznie do osiągnięcia korzyści podatkowych czy też quasi operacyjnej obsługi spółek rodzinnych. Dlatego autopoprawka wprowadza koncepcję świadczeń w postaci tzw. ukrytych zysków, na kształt przepisów obowiązujących w opodatkowaniu na zasadach estońskiego CIT – będą one opodatkowane 15-proc. podatkiem CIT, jak „standardowe” świadczenia na rzecz beneficjentów.

Zmiany podatkowe

Ukrytym zyskiem będą odsetki, prowizje, wynagrodzenia i inne opłaty od jakiegokolwiek rodzaju pożyczki udzielonej fundacji rodzinnej przez beneficjenta, fundatora lub podmiot powiązany z beneficjentem, fundatorem lub fundacją rodzinną. Będą to też darowizny lub inne nieodpłatne świadczenia przekazane, bezpośrednio lub pośrednio, na rzecz beneficjenta, fundatora, podmiotu powiązanego z beneficjentem, fundatorem lub fundacją rodzinną.

” W obszarze liberalizacji propozycje zmian obejmują modyfikację przepisów o estońskim CIT oraz obniżenie PIT dla dalszej rodziny fundatora

Ukrytym zyskiem będą również tzw. usługi niematerialne

świadczone przez fundację rodzinną na rzecz beneficjenta, fundatora lub podmiotu powiązanego z beneficjentem, fundatorem lub fundacją rodzinną. Mowa tu o płatnościach z tytułu usług doradczych, księgowych, badania rynku, usług prawnych, usług reklamowych, zarządzania i kontroli, przetwarzania danych, usług rekrutacji pracowników i pozyskiwania personelu, gwarancji i poręczeń oraz świadczeń o podobnym charakterze. Do tego katalogu zaliczą się również wszelkiego rodzaju opłaty licencyjne. Kolejną kategorią świadczeń stanowiących ukryte zyski będą pożyczki – lecz nie

wszystkie. Ustawodawca wskazał, że opodatkowane będą tylko pożyczki, które podlegały zwrotowi, a jednak nie zostały zwrócone do dnia upływu zło-

żenia deklaracji rocznej za dany rok podatkowy. Ponadto obejmie to pożyczki udzielone przez fundację rodzinną beneficjentowi na okres co najmniej dziesięciu lat albo na okres krótszy niż dziesięć lat, jeżeli ostateczny termin obowiązywania umowy wyniósł co najmniej dziesięć lat.

Wprowadzone zostaje też opodatkowanie przychodów z najmu i dzierżawy, której przedmiotem jest przedsiębiorstwo, jego zorganizowana część lub składniki majątku służące prowadzeniu działalności gospodarczej przez fundatora, beneficjenta lub podmioty z nimi powiązane (tu stosowana będzie standardowa stawka 19 proc. CIT). Co ciekawe, fundacja rodzinna będzie mogła odliczyć podatek zapłacony na opisanych powyżej zasadach od 15 proc. podatku należnego z tytułu świadczeń na rzecz beneficjentów lub wydatków związanych z rozwiązaniem fundacji. Odliczenie to przysługuje pod warunkiem, że zobowiązanie podatkowe nie uległo przedawnieniu.

Kolejną zmianą jest opodatkowanie fundacji rodzinnej w organizacji, co do których nie zostanie złożony wniosek

o rejestrację w terminie sześciu miesięcy. Innymi słowy, ustawodawca planuje ograniczyć takie sytuacje, w których tworzone byłyby fundacje rodzinne w organizacji, które z jednej strony mogłyby być podmiotem praw i obowiązków, a z drugiej – korzystałyby ze zwolnienia podmiotowego z podatku dochodowego od osób prawnych.

Jeśli zatem w drodze aktu notarialnego powstanie fundacja rodzinna w organizacji, należy złożyć wniosek o jej rejestrację w ciągu pół roku. W przeciwnym wypadku fundacja rodzinna w organizacji traci zwolnienie podatkowe z mocą wsteczną i jest zobowiązana do rozliczenia zaległego podatku dochodowego od dnia sporządzenia aktu wydatków związanych z ogłoszeniem testamentu.

Proponuje się również wyłączenie limitu w zaliczaniu wydatków związanych z finansowaniem dłużnym do kosztów podatkowych – w przypadku, gdy wydatki te związane są z uzyskaniem, bezpośrednio lub pośrednio, środków finansowych od fundacji rodzinnej.

Innymi słowy, odsetki od pożyczki wypłacane na rzecz

fundacji rodzinnej nie będą podlegały „ogólnym” zasadom dotyczącym limitowania, o których mowa w art. 15c ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Wyłączenie limitu obejmuje próg 3 mln zł, natomiast limit 30 proc. tzw. podatkowej EBITDA wciąż będzie obowiązywał – co nie jest korzystne.

Czas na senatorów

Opisane powyżej zmiany w ramach „autopoprawki” zostały uchwalone przez Sejm 9 marca 2023 r. Ustawa została przekazana do Senatu, który będzie ją omawiał pod koniec marca. Ostateczna ich treść może więc jeszcze zostać zmodyfikowana. Założenie projektodawcy jest takie, aby poprawki te weszły w życie jednocześnie z ustawą o fundacji rodzinnej, czyli 22 maja 2023 r.

/©
 Paweł Tomczykowski
 doradca podatkowy
 Partner zarządzający
 Kancelarią Ożóg Tomczykowski

Wojciech Niedzwiedzki
 radca prawny, doradca
 podatkowy Managing Associate
 w Kancelarii Ożóg Tomczykowski

FIRMY

Zwolnienie podmiotowe z podatku dochodowego od osób prawnych to jeden z przywilejów, z jakich korzystać będą fundacje rodzinne

Ratunek przed roztrwonieniem majątku

Bez wątplenia bezpieczeństwo rodzinnego majątku oraz kwestie podatkowe będą jednym z istotnych elementów kształtujących ocenę nowej instytucji, jaką jest fundacja rodzinna.

PAWEŁ TOMCZYKOWSKI
WOJCIECH NIEDŹWIEDZKI

Wniesienie mienia do fundacji rodzinnej przez fundatora nie będzie opodatkowane – zarówno po stronie podmiotu wnoszącego mienie, jak i samej fundacji. Fundacja rodzinna korzysta ze zwolnienia podmiotowego z podatku dochodowego od osób prawnych, co oznacza, że zasadniczo nie podlega pod ten podatek (z wyjątkami opisanymi poniżej). Tym samym fundacja nie zapłaci podatku dochodowego m.in. od uzyskiwanych zysków kapitałowych (dywidenda, przychody ze zbycia akcji, odsetki).

Dochody uzyskiwane w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, do której fundacja ma prawo (tzw. dozwolona działalność gospodarcza – patrz tabela na stronie S3), nie są opodatkowane podatkiem dochodowym. Jeżeli jednak fundacja będzie prowadziła działalność gospodarczą w innym zakresie, dochody z tego tytułu opodatkowane będą 25-proc. stawką podatku dochodowego od osób prawnych. Zwolnienie podmiotowe dla fundacji rodzinnej nie obejmuje tzw. minimalnego podatku od przychodów z budynków. Oznacza to, że w przypadku najmu lub dzierżawy nieruchomości fundacja rodzinna będzie zobowiązana do zapłaty podatku w wysokości 0,035 proc. miesięcznie, kalkulowanego od wartości

nieruchomości ponad kwotę 10 mln zł.

W razie wypłaty świadczeń fundatorowi lub beneficjentom opodatkowanie będzie wynosić 15 proc. podatku dochodowego od osób prawnych (tak: CIT, a nie PIT). Podatek dochodowy z tego tytułu płatny będzie zaliczkowo, do 20. dnia następnego miesiąca po dokonaniu świadczeń. Przychody opodatkowane od fundacji przez fundatora oraz beneficjentów z tzw. grupy zero (małżonek, dzieci i dalsi zstępni, rodzice i dalsi wstępni, rodzeństwo, ojczym, macocha, pasierb) są zwolnione z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz

15-proc. podatkiem dochodowym od osób fizycznych (patrz też tekst na stronie S1).

Rozwiązanie fundacji rodzinnej będzie skutkowało powstaniem określonych konsekwencji podatkowych. Przekazanie lub pozostawienie do dyspozycji przez fundację rodzinną (bezpośrednio lub pośrednio) mienia w związku z jej rozwiązaniem będzie opodatkowane. W razie rozwiązania fundacji bowiem powstanie przychód odpowiadający wartości (rynkowej) mienia wniesionego do fundacji. Przychód ten będzie mógł zostać pomniejszony o „wartość podatkową”, czyli „historyczne” koszty podatko-

nie jak użytkowanie wieczyste, ograniczone prawa rzeczowe, wierzytelności oraz prawa własności intelektualnej. Istnieje zatem możliwość wniesienia do fundacji m.in. środków pieniężnych, dzieł sztuki, udziałów, akcji, nieruchomości. Założenie fundacji rodzinnej wiąże się z obowiązkiem wniesienia mienia na pokrycie funduszu założycielskiego wartości określonej w statucie, nie niższej niż 100 000 zł.

Fundacja odpowiada solidarnie z fundatorem za jego zobowiązania powstałe przed jej ustanowieniem. Odpowiedzialności tej nie można bez zgody wierzyciela wyłączyć ani

po utworzeniu fundacji rodzinnej istnieje możliwość dokonywania darowizn na jej rzecz. Uprawniony do tego jest sam fundator, członkowie jego najbliższej rodziny, ale też inne osoby czy podmioty. Jednak każda inna osoba niż fundator, która dokona darowizny na rzecz fundacji, nie zyska statusu fundatora i jego uprawnień ani – z automatu – statusu beneficjenta.

Zachówek

Regulacja uprawnień zachowkowych spadkobierców fundatora, a w szczególności tych, którzy są także wskazani jako beneficjenci fundacji, ma kluczowe znaczenie dla praktycznej atrakcyjności fundacji rodzinnej. Kwestia zachowku ma znaczenie jedynie dla relacji fundator-zstępni i nie dotyczy kolejnych pokoleń.

Ustawa o fundacji rodzinnej wprowadziła rewolucję w zakresie polskich przepisów o zachowku. Przepisy te nie były zmieniane od 1964 r. i były jednymi z najbardziej konserwatywnych w Europie.

Co się zmienia? Przede wszystkim, majątek wnoszony do fundacji rodzinnej nie będzie wchodził do masy spadkowej. Natomiast roszczenie zachowkowe będzie możliwe do realizacji tylko przez dziesięć lat od daty wniesienia tego majątku. Oznacza to, że spadkobiercy zgłaszający swoje roszczenie po upływie dziesięciu lat nie będą mogli skorzystać z instytucji zachow-

” Przy odpowiednio napisanym statucie fundacja rodzinna może praktycznie wykluczyć ryzyko roztrwonienia majątku w obliczu licznych pokus współczesnego świata. To sposób bardziej elastyczny, niż przewiduje prawo spadkowe

składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Świadczenia otrzymywane przez fundatora i beneficjentów fundacji nie będą podlegały opodatkowaniu podatkiem od spadków i darowizn ani daniną solidarnościową. W przypadku wypłaty świadczeń na rzecz innych osób, w tym osób trzecich względem fundatora, poza opodatkowaniem 15-proc. podatkiem dochodowym od osób prawnych „na poziomie fundacji”, nastąpi opodatkowanie

we związane z nabyciem danego składnika. Podatek dochodowy od osób prawnych od tak wyliczonej podstawy opodatkowania wynosi 15 proc.

Majątek fundacji rodzinnej

Majątek fundacji rodzinnej stanowi mienie w rozumieniu kodeksu cywilnego. Mienie definiowane jest jako własność oraz inne prawa majątkowe,

ograniczyć. Przewidziana jest także odpowiedzialność subsydiarna fundacji rodzinnej za zobowiązania alimentacyjne powstałe po jej ustanowieniu. Tym samym osoba uprawniona do świadczenia alimentacyjnego może domagać się zaspokojenia roszczenia od samej fundacji. Roszczenia z tego tytułu wobec fundacji można dochodzić również przed stwierdzeniem bezskuteczności egzekucji z prywatnego majątku fundatora.

”

Ustawa o fundacji rodzinnej inicjuje rewolucję w zakresie polskich przepisów o zachowku. Przede wszystkim majątek wnoszony do fundacji nie będzie wchodził do masy spadkowej

ku. Ponadto, wypłaty dokonane z fundacji lub przewidziane na rzecz beneficjenta, który byłby uprawniony jednocześnie do zachowku, będą zaliczane na poczet zachowku.

Fundamentalną zmianą, która będzie miała zastosowanie nie tylko do fundacji rodzinnych, ale będzie funkcjonowała w całym systemie prawa cywilnego w Polsce, będzie możliwość miarkowania zachowku. W praktyce oznacza to możliwość odroczenia płatności zachowku, obniżenia jego wysokości, jak również rozłożenia go na raty (co do zasady – na pięć lat, z możliwością wydłużenia do lat dziesięciu). Wprowadzona została również „ustawowa” możliwość zrzeczenia się prawa do zachowku.

Zalety fundacji rodzinnej

Najczęściej mieniem wnoszonym do fundacji rodzinnej będą udziały bądź akcje rodzinnych spółek. Dzięki przeniesieniu udziałów i akcji do fundacji (stającej się ich jedynym właścicielem) wyłączone będzie ryzyko rozdrobnienia firmy na skutek spadkobrania czy rozwodów zarówno w pierwszym, jak i w kolejnych pokoleniach. Zminimalizowane zostaną skutki związane z brakiem naturalnego sukcesora – obecnie w takiej sytuacji najczęściej jedynym wyjściem jest sprzedaż firmy. Zaletą fundacji rodzinnej jest to, że przy odpowiednio napisanym statucie może praktycznie wykluczyć ryzyko roztrwonienia majątku w obliczu licznych pokus współczesnego świata.

Właścicielowi firmy udośćnionego zostaje narzędzie do zabezpieczenia bliskich osób w sposób zdecydowanie bardziej elastyczny, niż przewiduje to prawo spadkowe. Wyeliminowane zostają obciążenia związane z dziedziczeniem udziałów w spółce przez małoletniego spadkobiercę (w tym potencjalna ingerencja sądu rodzinnego w działania operacyjne), bez uszczerbku dla zabezpieczenia interesów małoletniego – fundator, poprzez swobodną możliwość kształtowania uprawnień beneficjenta, może zapewnić zaspokojenie potrzeb dziecka, w tym kosztów utrzymania i kształcenia, niezależnie od działań podejmowanych przez pozostałego przy życiu prawnego opiekuna. /©©

Paweł Tomczykowski
doradca podatkowy
Partner zarządzający
Kancelarią Ożóg Tomczykowski

Wojciech Niedźwiedzki
radca prawny, doradca
podatkowy Managing Associate
w Kancelarii Ożóg Tomczykowski

i bezpiecznej sukcesji

Jak wygląda prawidłowo zaplanowana sukcesja?

KROK 1

Im szybciej fundator zaplanuje działania sukcesyjne, tym lepiej. Sukcesja, która spełni oczekiwania zarówno aktualnego właściciela przedsiębiorstwa, jak i jego przyszłych sukcesorów, wymaga stworzenia maksymalnie zindywidualizowanej strategii oraz odpowiedniego czasu na jej wdrożenie.

KROK 2

Skrupulatna analiza majątku będącego przedmiotem sukcesji. Należy dokładnie zweryfikować, co tak naprawdę powinno być przekazane przyszłemu pokoleniu. Zalecane jest przeprowadzenie audytu majątku rodzinnego i przedsiębiorstwa, który pozwoli dokładnie określić posiadane aktywa i ryzyka sukcesyjne (i nie tylko) z nimi związane. W pierwszej kolejności warto także rozważyć uproszczenie i uporządkowanie struktury korporacyjnej prowadzonego biznesu.

KROK 3

Ustalenie kręgu sukcesorów. Fundamentalne jest dokonanie wyboru przyszłych sukcesorów z odpowiednim wyprzedzeniem. Od nich zależeć będzie w końcu dalszy los firmy. Sukcesorzy powinni być odpowiednio przygotowani do roli, którą mają pełnić w przyszłości.

KROK 4

Rodzinny konsensus. Wybór następców prawnych – oraz niekiedy wskazanie lidera spośród nich – to jedna z najbardziej odpowiedzialnych decyzji. A co za tym idzie

– najtrudniejszych. Kluczowe na tym etapie jest określenie roli oraz uprawnień pozostałych członków rodziny w taki sposób, aby nie dochodziło w niej do konfliktów, a przedsiębiorstwo sprawnie funkcjonowało.

KROK 5

Niekiedy opcja alternatywna, np. sprzedaż biznesu, również jest formą „sukcesji”. Gdy naturalny sukcesor nie jest zainteresowany prowadzeniem rodzinnego biznesu, należy rozważyć inne możliwości, w tym – sprzedaż zewnętrznemu inwestorowi. Ten krok również powinien być odpowiednio zaplanowany, zwłaszcza pod kątem doboru odpowiednich osób do współpracy (firm lub funduszy inwestycyjnych).

KROK 6

Uporządkowanie kwestii prawnych. W tym celu należy uregulować przede wszystkim kwestie związane ze spadkobranstwem. Warto również zawnioskować się, z jakimi procedurami będą musieli zmierzyć się spadkobiercy, obejmując dziedziczny majątek rodzinny.

KROK 7

Aspekty podatkowe i finansowe. Uporządkowanie kwestii podatkowych oraz poprawności rozliczeń podatkowych pozwoli na efektywne przeprowadzenie procesu sukcesji, zarówno po stronie właściciela, jak i sukcesorów. Z kolei uporządkowanie kwestii finansowych, w tym związanych z zewnętrznym finansowaniem firmy oraz strukturą jej zadłużenia – w znacznym stopniu uprości proces przekazania biznesu następcy.

cie fundacji, a także dokumentach okolicznościowych takich jak formalne uwagi, opinie lub zalecenia.

Utworzenie, struktura i funkcjonowanie fundacji rodzinnej

Do powstania fundacji rodzinnej niezbędne jest oświadczenie fundatora o jej ustanowieniu w akcie założycielskim albo w testamencie. W każdym przypadku wymagana jest forma aktu notarialnego.

Fundatorem fundacji rodzinnej może być wyłącznie osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych. Dopuszcza się możliwość ustanowienia jednej fundacji rodzinnej przez kilku fundatorów. Prawa i obowiązki fundatora są niezbywalne. Fundator może zrezygnować z wykonywania swoich uprawnień oraz upoważnić do tego inną osobę. Fundator nie odpowiada za zobowiązania fundacji rodzinnej.

Beneficjent fundacji to podmiot uprawniony do otrzymywania świadczeń z fundacji. Może nim być wyłącznie osoba fizyczna (w tym sam fundator), a także organizacja pożytku publicznego. Beneficjenci umieszczani są na liście beneficjentów. Jest to istotny dokument, który przechowuje fundacja rodzinna i który ma obowiązek aktualizować. Prawa i obowiązki beneficjenta są niezbywalne. Możliwe jest zrzeczenie się uprawnień przez beneficjenta – wymaga to zachowania for-

my pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym. Zrzeczenie się wszystkich uprawnień przez beneficjenta jest równoznaczne ze zrzeczeniem się statusu beneficjenta.

Rodzaj świadczeń na rzecz beneficjentów oraz ich wysokość określane są przez fundatora. Mogą być one uzależnione od spełnienia konkretnego warunku (np. ukończenie wskazanej przez fundatora wyższej uczelni) albo terminu (np. ukończenie 21. roku życia). W pierwszej kolejności, przed wypłatą świadczeń na rzecz beneficjentów, fundacja rodzinna zaspokaja roszczenia w stosunku do osób, wobec których na fundatorze ciąży obowiązek alimentacyjny. Taka sytuacja nie może jednak prowadzić do pokrzywdzenia tych spośród beneficjentów, wobec których na fundatorze ciąży obowiązek alimentacyjny.

Zgromadzenie beneficjentów jest obligatoryjnym organem fundacji rodzinnej. Tworzą je beneficjenci, którym w statucie przyznano uprawnienie do uczestnictwa w nim. Co ważne – jego członkiem nie musi być każdy beneficjent. Organ ten rozpatruje i zatwierdza sprawozdanie finansowe fundacji rodzinnej oraz udziela absolutorium członkom organów z wykonywania przez nich obowiązków. Zgromadzenie beneficjentów wykonuje również inne kompetencje określone zarówno w przepisach prawa, jak i statucie (np. posiada uprawnienia do zmiany statutu).

Zarząd fundacji rodzinnej to drugi obligatoryjny organ

fundacji rodzinnej. Prowadzi sprawy fundacji oraz reprezentuje ją na zewnątrz, analogicznie jak w przypadku zarządu w spółkach kapitałowych. Zarząd prowadzi aktualną listę beneficjentów i informuje ich o przysługujących im uprawnieniach, jak również realizacji przysługujących im świadczeń. W skład zarządu mogą wchodzić wyłącznie osoby fizyczne. Zarząd może być jednoosobowy. Członkami zarządu mogą być także beneficjenci fundacji, w tym fundator. Jeśli statut nie przewiduje inaczej, kadencja zarządu trwa trzy lata.

Rada nadzorcza jest co do zasady organem fakultatywnym. Sprawuje funkcje nadzorcze w stosunku do zarządu fundacji. Ustanowienie rady nadzorczej jest obowiązkowe, jeżeli liczba beneficjentów przekracza 25. W pozostałych przypadkach powołanie tego organu zależy od woli fundatora. Członkami rady nadzorczej mogą być tylko osoby fizyczne, w tym beneficjenci. Nie można łączyć funkcji członka zarządu i funkcji członka rady nadzorczej. Kadencja rady nadzorczej trwa pięć lat, chyba że statut stanowi inaczej.

Zasadniczo członkowie zarządu i rady nadzorczej ponoszą odpowiedzialność za działania fundacji rodzinnej, chyba że nie ponoszą winy. Członkowie zgromadzenia beneficjentów mają obowiązek dochowania należytej staranności w zakresie podejmowanych przez ten organ decyzji.

Co najmniej raz na cztery lata w fundacji rodzinnej po-

winien być przeprowadzany audyt zarządzania jej aktywami, zaciągania i spełniania zobowiązań oraz zobowiązań publicznoprawnych, pod kątem prawidłowości, rzetelności oraz zgodności z prawem, celem oraz dokumentami fundacji rodzinnej. Audyt dokonywany jest przez firmę audytorską albo zespół audytorów wyznaczony przez zgromadzenie beneficjentów. W skład zespołu audytorów wchodzi biegły rewident, doradca podatkowy, adwokat lub radca prawny. W przypadku fundacji rodzinnej, której sprawozdanie finansowe podlega badaniu zgodnie z ustawą o rachunkowości, audyt powinien być przeprowadzany corocznie, przed zatwierdzeniem sprawozdania finansowego.

Rozwiązanie fundacji rodzinnej

Co oczywiste, fundacja rodzinna może w określonych sytuacjach zostać rozwiązana. Przede wszystkim ulega ona rozwiązaniu w razie złożenia przez fundatorów stosowne-

go oświadczenia, które musi przybrać formę aktu notarialnego. Do jej rozwiązania może również dojść na skutek prawomocnego orzeczenia sądu rejestrowego w przypadku zarządzania fundacją w sposób oczywiście sprzeczny z jej celem lub interesami beneficjentów. Jest to przesłanka o charakterze nieostrym i szczególnym, dlatego możliwa jest do zastosowania jedynie w skrajnych przypadkach, po wyczerpaniu pełnej procedury, której celem w pierwszej kolejności jest zaprzestanie naruszeń.

Do rozwiązania fundacji rodzinnej może również dojść poprzez przyjęcie przez jej zarząd stosownej uchwały. Zarząd może to uczynić w sytuacji, gdy upłyne okres, na jaki fundacja została powołana. Ponadto może dojść do jej rozwiązania, gdy zrealizowany został jej cel lub brak jest możliwości jego dalszej realizacji lub jego realizacja wiąże się z nadmiernymi trudnościami, a usunięcie przeszkód nie może nastąpić bez konieczności poniesienia nie-współmiernie wysokich kosztów.

Proces rozwiązania fundacji rodzinnej może również zainicjować zgromadzenie beneficjentów. Organ ten może podjąć stosowną uchwałę, jeśli uzna, że dalsze funkcjonowanie fundacji rodzinnej jest niecelowe. Uchwała musi zostać podjęta jednomyślnie, przy czym wyrażenie zgody na rozwiązanie fundacji rodzinnej przez małoletniego beneficjenta wymaga każdorazowo zgody sądu opiekuńczego.

Zainicjować postępowanie o rozwiązaniu fundacji może również sąd rejestrowy i to bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego (w ściśle określonych okolicznościach). Rozwiązanie fundacji prowadzącej działalność gospodarczą może również być spowodowane zakończeniem postępowania upadłościowego wobec niej.

/©
Paweł Tomczykowski
doradca podatkowy
Partner zarządzający
Kancelarią Ożóg Tomczykowski

Wojciech Niedźwiedzki
radca prawny, doradca
podatkowy Managing Associate
w Kancelarii Ożóg Tomczykowski

Organy fundacji rodzinnej

Zgromadzenie beneficjentów (obligatoryjne)

Zarząd fundacji (obligatoryjny)

Rada nadzorcza (co do zasady fakultatywna)

” Fundacja rodzinna może godzić trzy kolidujące ze sobą światy – firmę, właściciela oraz rodzinę. Chroni dzieci przed skutkami ich pochopnych decyzji biznesowych lub osobistych

Prowadzenie działalności gospodarczej przez fundację rodzinną

Fundacja rodzinna może prowadzić działalność gospodarczą, jednak w ograniczonym zakresie:

- Przystępowanie oraz uczestnictwo w spółkach handlowych, funduszach inwestycyjnych, spółdzielniach i podmiotach o podobnym charakterze – w Polsce i poza.
- Nabywanie i zbywanie papierów wartościowych, instrumentów pochodnych.
- Zbywanie przez fundację rodzinną mienia (o ile mienie to nie zostało nabyte wyłącznie w celu dalszego zbycia) – obostrzenie to nie dotyczy praw wynikających z przystąpienia do podmiotów, o których mowa w pkt 1 i uczestnictwa w tych podmiotach oraz składników mienia, o których mowa w pkt 2.
- Najem lub dzierżawa mienia.
- Udzielanie pożyczek spółkom powiązanym oraz beneficjentom fundacji rodzinnej.

6. Obrót walutami w celu realizacji płatności dotyczących działalności.

7. Produkcja przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów roślinnych i zwierzęcych, z wyjątkiem przetworzonych produktów roślinnych uzyskanych w ramach prowadzonych działów specjalnych produkcji rolnej oraz produktów opodatkowanych podatkiem akcyzowym, o ile ilość produktów roślinnych lub zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy hodowli lub chowu użytych do produkcji danego produktu stanowi co najmniej 50 proc. tego produktu.

8. Gospodarka leśna.

Działalność, o której mowa w pkt 7 i 8, fundacja może wykonywać wyłącznie w związku z prowadzonym gospodarstwem rolnym.

Więcej o finansach fundacji rodzinnych czytaj na stronie S4

BIZNES

Narzędzie skutecznej

Ustawa o fundacji rodzinnej wejdzie w życie 22 maja 2023 r. Oznacza to, że po prawie pięciu latach prac koncepcyjnych i okotolegislacyjnych wreszcie w Polsce będą mogły powstawać fundacje rodzinne. Co należy o nich wiedzieć?

PAWEŁ TOMCZYKOWSKI
WOJCIECH NIEDŹWIEDZKI

Z założenia nowa instytucja ma być podstawowym narzędziem do zapewnienia skutecznej i bezpiecznej wielopokoleniowej sukcesji średnich i dużych firm. Jest ona dobrze znana w wielu krajach zachodniej Europy, np. w Holandii, Niemczech, Austrii – gdzie z powodzeniem wykorzystują ją firmy rodzinne.

Wprowadzenie fundacji rodzinnej do naszego systemu prawnego jest bez wątpienia bardzo dobrą informacją dla polskich firm rodzinnych. Wielu ich właścicieli z niecierpliwością oczekiwało takich właśnie rozwiązań. Dlaczego jest to ważne? Szacuje się, że ponad 60 proc. firm na krajowym rynku zakładanych i prowadzonych jest przez rodziny.

Firmy rodzinne są wyjątkowe

Czas upływa nieubłaganie. Od przemian ustrojowych, w tym gospodarczych, dokonanych pod koniec lat 80. minęło ponad 30 lat. Coraz więcej przedsiębiorców zmuszonych jest więc do refleksji nad sposobem przekazania biznesu swoim następcom, przy jednoczesnym poszukiwaniu gwarancji dla dotychczasowego kierunku rozwoju firmy. Dotychczas obowiązujące regulacje prawne w Polsce nie dawały takiej możliwości, dlatego potrzebna była instytucja prawna, która zabezpieczy sukcesję w biznesie.

Bez wątpienia firmy rodzinne wyróżniają się na tle innych przedsiębiorstw – nie tylko z uwagi na specyficzną strukturę zarządu. U ich podstawy leży tożsamość oraz orientacja na trwałość i dziedzictwo następnych pokoleń. W biznesach rodzinnych spotykają się różne generacje, które muszą ciągle poszukiwać wielu kompromisów, aby firma przetrwała. Pogodzenie odmiennych perspektyw jest trudne i często proste działania nie roz-

Dobrze zaplanowana sukcesja, odpowiednie zarządzanie przekazaniem następcom własności ma olbrzymi wpływ na trwały sukces przedsiębiorstwa

wiążają problemów. W takich sytuacjach wspólne wartości i cele pozwalają na akceptację różnic i obranie szerszej perspektywy oraz spójności w działaniu.

Na trwały sukces przedsiębiorstwa niewątpliwym wpływ ma dobrze zaplanowana sukcesja, czyli odpowiednie zarządzanie przekazaniem następcom własności biznesu, władzy nad nim, wiedzy o nim i jego otoczeniu. I ułożenie wzajemnych relacji między sukcesorami – tak, aby minimalizować ryzyko potencjalnych konfliktów. Długowieczność i trwałość firmy rodzinnej są jednym z wyznaczników jej

sukcesu. Tak długo, jak przedsiębiorstwo pozostaje w rękach rodziny, tak długo trwa jego specyficzna kultura, określona tradycja z nim związana i przekazywane są wartości ważne dla założycieli. Wieloletnia historia często stanowi istotny miernik sukcesu rynkowego firmy.

Jak zostało wspomniane, sukcesja polega na przekazaniu własności, władzy i wiedzy. Jest ona na pewnym etapie nieunikniona, co oznacza, że musi być przemyślana i odpowiednio zaplanowana. Sukcesja nie polega jedynie na przekazaniu własności, bo równie dobrze mogłaby spro-

wadzać się do sporządzenia prawidłowego testamentu. Jest procesem, w którym należy wziąć pod uwagę zarówno aspekty ekonomiczne, prawne, podatkowe, jak i rodzinne oraz psychologiczne. Nieuwzględnienie któregoś z tych obszarów jest powodem krótkiej działalności niektórych firm rodzinnych po ich przekazaniu na rzecz sukcesorów.

Dlatego planowanie sukcesji należy zacząć, kiedy właściciel jest w pełni sił i może świadomie i ze spokojem podejmować istotne decyzje. Nie ma jednego, uniwersalnego planu sukcesji, który należy wdrożyć.

Każde przedsiębiorstwo jest inne, dlatego też proces zmiany pokoleniowej w firmie rodzinnej trzeba dostosować do konkretnych potrzeb sukcesorów. I temu właśnie ma służyć fundacja rodzinna.

Cel fundacji rodzinnej i jej charakterystyka

Z pomocą w realizacji tych wszystkich kroków przychodzi... polska fundacja rodzinna. Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej jest ona podmiotem posiadającym osobowość prawną, którego zasadniczym celem jest gromadzenie mienia, zarządzanie nim w interesie beneficjentów oraz spełnianie świadczeń na ich rzecz. Pełni ona funkcję swoistego parasola ochronnego zarówno w stosunku do samego biznesu, jak i osób najbliższych fundatorowi. Izoluje aktywa rodzinne od operacyjnych aktywów biznesowych. Jej istotą jest odseparowanie majątku, w tym środków pieniężnych, udziałów oraz akcji od osoby jej założycieli, czyli fundatorów. Ma sprawiać, by firma trwała przez pokolenia, a jej majątek pozostawał w rękach rodziny.

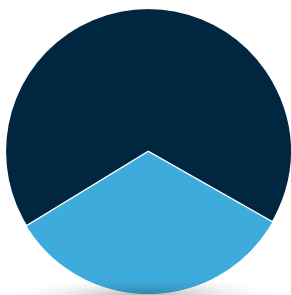
Fundację rodzinną charakteryzuje możliwość działania na podstawie bardzo elastycznego statutu, co stanowi jej istotny atut w porównaniu chociażby z umową spółki prawa handlowego. Fundator może poprzez odpowiednio skonstruowane postanowienia statutu zapewnić kontynuację

” Fundacja rodzinna uzyskuje osobowość prawną od chwili wpisu do rejestru prowadzonego przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim

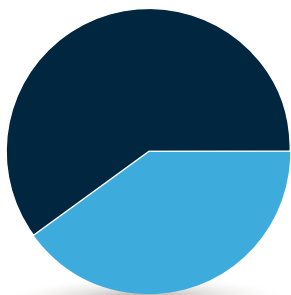
wartości, które sam wyznaje, które są dla niego istotne i w jego ocenie powinny być istotne dla kolejnych pokoleń. Dzięki fundacji rodzinnej sukcesja dokonywana jest jed- raz, a nie co pokolenie.

Fundacja rodzinna nie ma wspólników. Fundator, wnosząc do niej mienie, nie otrzymuje w zamian żadnego świadczenia ekwiwalentnego (fundacja nie wydaje mu w zamian udziałów czy akcji). Majątek przekazany fundacji rodzinnej nie wchodzi do masy spadkowej w przypadku śmierci fundatora i nie podlega egzekucji (co do zasady), jest więc wyizolowany od ryzyka biznesowych, prawnych i podatkowych. Majątek ten podlega dalszemu zarządowi i dystrybucji zgodnie z wolą fundatora wyrażoną w statu-

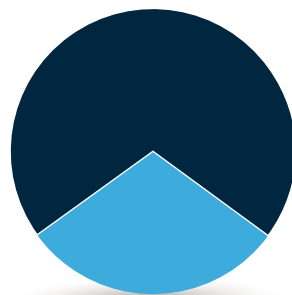
Firmy rodzinne na świecie

reprezentują
2/3 wszystkich firm

zastrudniają 60 procent
pracowników na świecie

generują
ponad 70 procent
globalnego PKB